

Neka iskustva o organizaciji i ustrojstvu sanitetskog odjeljenja bataljuna u brigadi Hrvatske vojske

**Bogdan Savić, Juraj Smoje,
Vladimir Čandrlić, Nevenka Blanda,
Ernest Čakalić i Egidija Horvat**

Stručni rad
UDK 356:33:616-001
Prispjelo: 15. kolovoza 1992.

Sanitetsko odjeljenje (Sn.O) bataljuna u jednoj od brigada Hrvatske vojske (HV) ustrojeno je tijekom srpnja 1991. godine, postavljanjem referenta Sn.O. Osnovni zadatak bio je kontinuirano izvršavanje zbrinjavanja vojaka u postrojbi bataljuna.

S tim u svezi organiziran je rad ambulante opće prakse, stomatološke i ambulante za fizikalnu terapiju. Organiziran je i rad sanitetskih ekipa koje prate vojake na položaju, kao i interventne ekipe pri ambulanti opće prakse. Osim izvršavanja navedenoga Sn.O. bataljuna upućuje ranjene vojake na postoperativnu rehabilitaciju u toplice, kako u Republiku Hrvatsku, tako i u inozemstvo. Ovo Sn.O. pokrenulo je inicijativu glede obeštećenja ranjenih i poginulih vojaka na razini bataljuna. U ambulantama koje pokriva ovo Sn.O. (ambulanta opće prakse, stomatološka i ambulanta za fizikalnu terapiju), vodi se protokol bolesnika i kompjutorska obrada relevantnih pokazatelja zbrinutih vojaka.

U Sn.O. bataljuna djeluju: referent sanitetskog odjeljenja, dva liječnika, jedna interventna ekipa sa sanitetskim vozilom pri ambulanti, tri sanitetske ekipe koje prate postrojbu na položaju (ekipe sačinjava: vozač, bolničar, medicinski tehničar i sanitetsko vozilo), jedan liječnik stomatolog i asistent u stomatološkoj ambulanti, jedan fizioterapeut i bolničar u ambulanti za fizikalnu terapiju. Ovdje je, međutim, važno pripomenuti da postrojba o kojoj je riječ po broju vojaka dvostruko premašuje postrojbu normalnog bataljuna, pa je organizacija Sn.O. ove postrojbe nešto drukčija od uobičajene sheme organizacije sanitetske službe (odjeljenja) na razini bataljuna. I, konačno, sanitetsko odjeljenje organiziralo je rad bolničara i medicinskih tehničara od razine voda do satnije, čime je u cijelosti zaokružena organizacija sanitetske službe ovoga bataljuna.

Ključne riječi: organizacija, ustrojstvo, sanitetsko odjeljenje, bataljun, brigada HV

U vrijeme ustrojstva ovog bataljuna, potkraj lipnja 1991. godine, nije bilo organizirano sanitetsko odjeljenje, kao posebna služba, već je tu ulogu obnašao svaki vojak u postrojbi. S obzirom na razvoj ratnih okolnosti i ustanovljavanje Hrvatske vojske kao oružane snage Republike Hrvatske, ukazala se potreba, glede sanitetske službe, da se ustroji sanitetsko odjeljenje (Sn.O.). S tim u svezi izdana je zapovijed za postavljenje referenta Sn.O. bataljuna. Temeljem navedene zapovjedi, 01. studenoga 1991. godine postavljen je referent Sn.O. bataljuna. U vrijeme postavljanja referenta Sn.O. bataljun je raspolagao jednim sanitetskim vozilom, manjim količinama zavojnog materijala (uglavnom »prvi zavoj«) i znatnim količinama lijekova mađarskog podrijetla, čiji je rok valjanosti prošao, pa su po preporuci farmaceuta u sanitetu brigade uništeni. U prvih 10-tak dana Sn.O. oslanjalo se na rad civilnih liječnika iz zdravstvene stanice Višnjevac. Nakon toga je, temeljem zahtjeva načelnika Sn.Sl. Operativne zone Osijek mobiliziran

liječnik, a istoga dana u bataljun dobrovoljno se javlja još jedan liječnik. Po dolasku liječnika u bataljun organiziran je rad ambulante opće prakse, kao i rad sanitetskih ekipa koje prate postrojbu na položaju i, razumije se, interventne ekipe pri ambulanti. Ovdje, međutim, valja pripomenuti da je u tijeku organizacije Sn.O. bataljuna učinjena organizacija sanitetske službe na nižoj razini: od voda do satnije (postavljanjem bolničara po vodovima, odnosno tehničara po satnijama).

Imajući u vidu ratne okolnosti, sve intenzivnije borbeno djelovanje neprijatelja po položajima koje pokriva bataljun, paralelno se s organizacijom rada ambulante opće prakse pristupilo i organizaciji sanitetskih prihvatnica na položajima (tri prihvatnice opremljene potrebnim sanitetskim materijalom i lijekovima). Ovdje, međutim, valja pripomenuti da je na jednom položaju organizirana i postavljena sanitetska prihvatnica stacionarnog tipa, i to kao zemunica.

Međutim, ovim nije iscrpljen rad Sn.O. spomenutoga

bataljuna, pa je ovo odjeljenje – temeljem odobrenja zapovjednika bataljuna, kao i odobrenja načelnika Sanitetske službe Operativne zone – organiziralo rad stomatološke ambulante i ambulante za fizikalnu terapiju. Ove dvije ambulante u postrojbi bataljuna obavljaju usluge na razini cijele brigade. Ovdje, međutim, valja pripomenuti da su kod osnivanja i organizacije rada ambulante za fizikalnu terapiju izuzetan doprinos dali specijalisti Doma zdravlja Osijek.

Osim navedene organizacijske sheme Sn.O. bataljuna ove brigade vodi kompjutorsku zabilježbu zbrinutih vojaka bataljuna. S tim u svezi izrađen je odgovarajući program, koji je dan na uporabu Sanitetskoj službi brigade. Isto tako Sn.O. vodi protokol bolesnika vojaka bataljuna, kao i knjigu dnevne zapovjedi, a o svom radu podnosi pismeno izvješće dekadno (svakih 10 dana) zapovjedniku bataljuna, načelniku Sanitetske službe brigade i načelniku Sanitetske službe Operativne zone Osijek. I, razumije se, Sn.O. ovoga bataljuna svakodnevno podnosi izvješće brigadnom sanitetu glede pošteđa, odnosno ranjenih i poginulih vojaka.

Opskrba lijekovima, sanitetskim materijalom i opremom, Sn.O. bataljuna obavlja se putem brigadne ljekarne, odnosno ljekarne na razini Operativne zone Osijek, a jednim dijelom i iz donacije.

U dosadašnjem radu Sanitetsko odjeljenje bataljuna u cijelosti je obavilo postavljene zadatke. I, u ovom uvodnom dijelu, smatramo potrebnim izraziti pohvalu sanitetskim ekipama koje prate postrojbu ovoga bataljuna na položaju – prihvatnicama – za iskazanu hrabrost i maksimalnu požrtvovnost glede zbrinjavanja ranjenih i ozlijeđenih vojaka u vrijeme borbenih djelovanja neprijatelja po položajima naše postrojbe. Isto tako, valja pohvaliti i liječnike u ambulanti opće prakse i stomatološkoj ambulanti za besprijekoran rad pri zbrinjavanju vojaka ovoga bataljuna. Razumije se da se ovo odnosi i na rad fizioterapeuta u ambulanti za fizikalnu terapiju.

REZULTATI RADA SANITETSKOG ODJELJENJA BATALJUNA

Rad Sanitetskog odjeljenja prikazan je kroz broj obavljenih pregleda i strukturu bolesnika po oštećenim sustavima, zatim kroz rad ambulante za fizikalnu terapiju, te stomatološke ambulante.

Broj obavljenih pregleda (usluga) u ambulanti opće prakse bataljuna u ukupnosti iznosi 2.551 pregleda ili 188,96%. S obzirom na postotno učešće i približan broj vojaka u postrojbi ovoga bataljuna, valja pripomenuti da je u postotnu učestalost ubrojen i postotak obavljenog cijepljenja ANATE vakcinom, kao i redoviti ambulantni pregledi i previjanja, pa je iz tih razloga i učestalost pregleda od 188,96%.

TABLICA 1.

Broj obavljenih pregleda (usluga) u ambulanti opće prakse i učestalost u % za razdoblje od 01. studenoga 1991. do 29. veljače 1992. godine

TABLE 1.

The number of accomplished medical examinations in the GP's surgery and their frequency in % in the period 1.11.1991- 29.2.1992

(N = 1.350)	
broj učinjenih usluga u ambulanti opće prakse	učestalost u %
2.551	188,96%

U tablici 2. dan je prikaz broja obavljenih pregleda i utvrđenih dijagnoza po tipovima bolesti. Tipovi bolesti kategorizirani su prema napatku Sanitetske službe.

TABLICA 2.

Broj obavljenih pregleda i utvrđena dijagnoza po tipovima bolesti i učestalost u % za razdoblje od 01. studenoga 1991. do 29. veljače 1992. godine

TABLE 2.

The number of accomplished medical examinations and diagnoses according to the type of disease and their frequency in the period 1.11.1991-29.2.1992

Redni broj	Tip bolesti	Broj obavljenih pregleda	%
1.	respiratorne bolesti	455	17,84
2.	bolesti probavnog sustava	145	5,68
3.	bolesti kože i potkožnog tkiva	140	5,48
4.	bolesti koštano-mišićnog sustava	981	38,46
5.	bolesti živaca i duševne bolesti	145	5,68
6.	ostale bolesti	206	8,08
7.	bolesti urogenitalnog sustava	54	2,12
8.	cijepljenje ANTE	425	16,66
Ukupno		2.551	100,00

Rad ambulante za fizikalnu terapiju prikazan je u tablici 3. kroz broj obavljenih usluga i učestalost u % za razdoblje od ustrojstva – 11.02. do 29.02. 1992. godine.

Stomatološka ambulanta također je formirana znatno kasnije od samog Sanitetskog odjeljenja bataljuna. No, već u samom početku je evidentan značaj i važnost postojanja ovakve ambulante u brigadi-bataljunu, koja kroz duže vremensko razdoblje ostaje na određenom području (kao što je npr. zaštita jednoga grada). Tablica 4. prikazuje broj obavljenih usluga i učestalost u % rada stomatološke ambulante.

TABLICA 3.

Broj obavljenih usluga i učestalost u % u ambulanti za fizikalnu medicinu

TABLE 3.

The number of treatments and their frequency in the surgery for physical medicine

Redni broj	Vrsta usluge-tip aparata	Broj izvršenih usluga	%
1.	jonomodulator	64	68,82
2.	Nemec	—	—
3.	kratki val	17	18,28
4.	Solux	4	4,30
5.	individualne vježbe	8	3,60
Ukupno		93	100,00

TABLICA 4.

Broj obavljenih usluga i učestalost u % u stomatološkoj ambulanti od 11. veljače 1991. do 29. veljače 1992. godine

TABLE 4.

The number of treatments and their frequency in the dentist's surgery from 11.2.1991-29.2.1992

Redni broj	Vrsta usluge	Broj učinjenih usluga	%
1.	plombe	92	73,01
2.	vađenje	12	9,52
3.	ostale usluge	5	3,97
4.	uputnice	3	2,38
5.	protetski rad	14	11,12
Ukupno		126	100,00

Ono što je posebice zanimljivo i upućuje na visoku razinu skrbi pripadnika HV jest povoljan omjer između broja vađenja i plomiranja zuba (omjer 1:7).

Da bi se dobio potpuniji uvid u rad Sanitetskog odjeljenja bataljuna, u tablici 5. dan je prikaz relevantnih pokazatelja zbrinjavanja vojaka bataljuna u analiziranom razdoblju. Analiza je obavljena na osnovi: N = 2.551, što predstavlja broj obavljenih usluga u ambulanti opće prakse bataljuna u razdoblju od 01. studenoga 1991. godine do 29. veljače 1992. godine.

Osim navedenih numeričkih pokazatelja o radu, ovdje valja pripomenuti da je Sanitetsko odjeljenje ovoga bataljuna ostvarilo i sljedeće zadatke:

– Organiziran je rad i opremljene su tri ambulante, i to: ambulanta opće prakse; stomatološka ambulanta i ambulanta za fizikalnu terapiju;

– Organiziran je rad sanitetskih ekipa na položajima koje pokriva ova postrojba;

– Provedena je vakcinacija protiv tetanusa;

TABLICA 5.

Prikaz relevantnih pokazatelja zbrinjavanja vojaka u bataljunu i učestalost u %

TABLE 5.

Redni broj	Vrsta zbrinjavanja	Broj zbrinutih	%
1.	Broj upućenih vojaka na postoperativno zbrinjavanje	57	2,23
2.	Broj hospitaliziranih vojaka	21	0,82
3.	Broj vojaka upućenih na Komisiju za ocjenu sposobnosti	16	0,63
4.	Broj ranjenih vojaka		
	a) lakše ranjenih	19	0,74
	b) teže ranjenih	19	0,74
5.	Broj poginulih vojaka	13	0,51
6.	Broj odobrenih počesta (prosječno 1 – 5 dana)	290	11,37

– Provedeno je sanitetsko izvidanje postrojbi bataljuna i poduzete mjere preventivnog zbrinjavanja vojaka, te mjere higijenskoga minimuma;

– Organiziran je rad sanitetskih prihvatnica na položajima koje pokriva bataljun, i to: njihovo uređenje, opskrba lijekovima i sanitetskim materijalom. S tim u svezi organiziran je rad prihvatnice u poljskim uvjetima (tip zemunice), kao i stacionarna prihvatnica u uvjetima evakotransporta ranjenika u zoni neposrednog borbenog djelovanja, i to odgovarajućim sanitetskim vozilom;

– Organiziran je i proveden zdravstveni pregled za osobe koje dolaze u kontakt ili neposredno rukuju hranom (ova je mjera provedena u okviru Zavoda za zaštitu zdravlja Osijek);

– Organizirana je i provedena deratizacija i dezinfekcija objekata i zaklona na položajima koje pokriva ova postrojba;

– Osigurane su dostatne količine tableta za dezinfekciju vode (»Izosan-tablete«);

– Poduzete su mjere sprečavanja pojave epidemije proljeva (osobita je pozornost posvećena održavanju minimuma higijene vojaka na položaju – »čiste ruke«, cisterne za pitku vodu, mješine i karnistri za pitku vodu, poljski klozeti);

– Osigurane su dostatne količine kreme protiv smrzotina (glicerinskih preparata) kao i sredstava protiv ispućalih usnica (Labelo-stick);

– Organiziran je svakodnevni obilazak sanitetskih ekipa na položaju, sanitetsko izvidanje – dopuna lijekovima i sanitetskim materijalom;

– Organizirano je redovito vođenje protokola bolesnika i kompjutorska zabilježba tijeka liječenja i zbrinjavanja vojaka u bataljunu;

– Organizirano je redovito vođenje dnevne zapovijedi rada Sn.O. bataljuna;

- Organizirano je redovito dnevno podnošenje izvješća brigadnom sanitetu glede odobrenih pošteta, odnosno ranjenih i poginulih vojaka u postrojbi bataljuna;
- Dekadno podnošenje izvješća o radu Sn.O. zapovjedniku bataljuna, načelniku Sn.Sl. brigade i načelniku Sn.Sl. Operativne zone Osijek.

ZAKLJUČAK

Na osnovi iznesenih numeričkih pokazatelja o radu Sanitetskog odjeljenja bataljuna, može se ustvrditi da je ovo Odjeljenje ustrojeno na načelima rada sanitetske službe Hrvatske vojske. Međutim, isto tako valja upozoriti i na okolnosti da ova postrojba po broju vojaka premašuje postrojbu jednoga bataljuna (oko 1.350 vojaka), pa glede toga odstupa od sheme organizacije i djelovanja Sanitetskog odjeljenja na razini jednoga bataljuna. Opseg dosadašnjega rada i izvršenih zadataka u potpunosti opravdava organizacijsku shemu rada

Sanitetskog odjeljenja ovoga bataljuna, što je i potvrđeno kontrolom od strane pretpostavljenih.

I, unatoč pozitivnim ocjenama o radu Sanitetskog odjeljenja ovoga bataljuna, u zaključku valja pripomenuti da ovo Sanitetsko odjeljenje obavlja postavljene zadatke s minimalnim sredstvima osobne zaštite ili ih uopće nema, naprimjer: nema dostatan broj kaciga, pancir-prsluka, osobnog naoružanja (pištolja, automatskih pušaka, iako se sanitetske ekipe nalaze na prvoj liniji bojišnice) i adekvatnih vozila hitne medicinske pomoći. Međutim, budući da je Hrvatska vojska još u svom ustrojstvu, svjesni smo poteškoća s kojima se suočava glede svoje pune opremljenosti, pa i rezultate koje je ostvarilo ovo Sanitetsko odjeljenje smatramo skromnim doprinosom ustrojstva Sanitetske službe Hrvatske vojske.

Abstract

SOME EXPERIENCES IN ORGANIZATION AND ESTABLISHING OF THE MEDICAL UNIT OF A BATTALION IN A BRIGADE OF THE CROATIAN ARMY

**Bogdan Savić, Juraj Smoje,
Vladimir Čandrlić, Nevenka Blanda,
Ernest Čakalić and Egidija Horvat**

Medical unit of a battalion in one of the brigades of the Croatian Army has been founded in July 1991 by the appointment of the medical officer. The main task was to perform continuously the health care of the members of the battalion.

At first, the work of a GP's surgery has been organized as well as that of a dentist's surgery and a surgery for physical therapy. The work of medical teams accompanying soldiers on their positions has also been organized as well as that of an emergency team in the GP's surgery. Besides of these tasks the medical officer of the battalion does also referrals of wounded soldiers to postoperative rehabilitation in rehabilitation institutes or spas both within the Republic of Croatia and abroad. This medical unit has also taken initiative concerning compensations to wounded soldiers or to families of dead soldiers at the level of the battalion. In surgeries which are parts of this medical unit (GP, dentist, physical therapy) the patients' records are kept as well as the computer analysis of all relevant data about treated soldiers.

The members of the medical unit are: the medical officer, two physicians, one emergency team with an ambulance which is a part of the surgery, 3 medical teams who accompany soldiers on their positions (a team consists of a driver, an aidman and a male nurse equipped with an ambulance), a dentist, a dentist's assistant, a physiotherapist and a aidman in the surgery for physical therapy. It is, however, important to remark that the military unit in question has twice more soldiers than a normal battalion, so that its medical unit differs to some extent from the usual organizational scheme of medical units at the level of a battalion. And finally, the medical unit has organized the activity of aidmen and male nurses at the level of platoons up to the level of companies. In this way the organization of the medical service of this battalion has been rounded off completely.

Key words: organization, founding, medical unit, battalion, brigade of the Croatian Army

Received: 15th August, 1992